

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 -61/14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 27274 датум: 22. 09. 2014.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНАТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети Привременом центру за смештај тражилаца азила у Тутину

Београд, септембар 2014. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Привремени центар за смештај тражилаца азила у Тутину
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдским центром за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	4. септембар 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена.
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i> Марко Гагић <i>преводац за арапски језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви запослени у Привременом центру за смештај тражилаца азила у Тутину остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ свим просторијама и инсталацијама, фотографисање просторија, пружили све тражене информације, омогућили несметан увид у тражену документацију, без обзира на њен степен тајности.

ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У ПРИВРЕМЕНОМ ЦЕНТРУ ЗА СМЕШТАЈ ТРАЖИЛАЦА АЗИЛА У ТУТИНУ

Пријем и смештај тражиоца азила

Привремени центар за смештај тражилаца азила у Тутину налази у фабричком комплексу фирме „Елак“, која је под стечајем. Центар је почео са радом 16. јануара 2014. године. Центар има 9 запослених, а рад овог Центра, финансира се преко Комесаријата за избеглице и миграције, тако што се за једну особу смештену у Центар ушлаћује 800 динара по дану боравка. Такође, према наводима, Центар добија и доста донација у храни, гардероби и сл. од локалног становништва и приватних предузећа. У Центру су ангажована три преводаца за енглески, француски и арапски језик.

У Центру постоје просторије за спавање, тоалети и купатила, соба за дневни боравак, кухиња и трпезарија. Просторије су пренасељене, а дешава се да у неким од њих постоји и по двадесет кревета. Постоји и једна посебна просторија у коју се смештају жене и породице са децом. Просторије су у лошем стању и хигијенски неодржаване.

Од почетка рада, у Центру је боравило укупно 1090 људи. Према наводима управнице, смештајни капацитет Центра износи 140 места, а у тренутку НПМ посете у Центру је званично било смештено 134 лица, од тога 13 жена и једно дете. Међутим, тачан број људи који је физички био присутан је током посете је 88. Остали људи који се налазе на „Списку станара“ били су одсутни, и то 28 са дозволом за одсуство и 18 без дозволе. Према наводима, било је ситуација када је у Центру боравио већи број лица него што је предвиђени капацитет, а овакве ситуације су превазилажене тако што су спајани кревети, па је у два кревета спавало по троје лица.

Правило је да се у Центар примају само лица која са собом поседују потврду о израженој намери да се тражи азил. Међутим, у највећем броју случајева у Центру се појављују лица која са собом немају потврду, те их Управа Центра тада упућује у полицијску станицу како би им се издала потврда. Ипак, праве се изузетци у ситуацијама у којима се странци појаве без потврда у току ноћи. Тим лицима се омогућава да преноће, па се тек сутрадан ујутру шаљу у ПС како би им се издала потврда. Лица која пристижу у Центар са собом најчешће имају потврде издате у Тутину, али и у Београду. Управа Центра по пријему одузима потврде о израженим намерама, док је странцима који то желе могуће издати копију.

Од почетка септембра, у Центру сваког радног дана од 8 до 16 часова дежура полицијски службеник Полицијске станице у Тутину. Он има своју канцеларију у оквиру Центра, а ускоро би требало да добије и канцеларијску опрему, тако да ће он убудуће издавати потврде о израженој намери за тражење азила. Његов задатак је такође и да се стара о одржавању реда и безбедности у Центру.

Службеници Одсека за азил су од почетка рада Центра, исти посетили три пута. Последњи пут су долазили 11. јула. Према наводима управнице, поднето је 97 захтева за личне карте, а личне карте је добило само 6 лица.

Здравствен прегледи

Према чл. 32 Закона о азилу приликом пријема у Центар за азил сва лица која траже азил требала би да се здравствено прегледају на начин утврђен прописом који доноси министар надлежан за здравље. Преглед би требало да обухвата анамнезу, објективни преглед, лабораторијски преглед крви, урина и столице, рентген плућа, а у случају потребе, странац с шаље и на одговарајући специјалистички преглед.

Према наводима управнице, уобичајена је пракса да се приликом пријема лица у Центар раде систематски лекарски прегледи новопридошлих лица (лабораторијске анализе крви

и рентген плућа). Систематски прегледи се раде у Центру, а обавља их једна докторка из надлежног дома задравља и запослени у Заводу за јавно здравље Крагујевац. Међутим, према наводима управнице, због годишњих одмора, систематски лекарски прегледи нису рађени већ два месеца. Вршени су само прегледи лица која су се жалила на неки здравствени проблем и лица која запосленима у Центру делују болесно, док прегледи предвиђени Правилником о здравственим прегледима лица која траже азил приликом пријема у центар за азил⁴ се уопште нису спроводили.

Лекове чувају радници Центра и издају их на основу упутстава лекара. Медицинска документација о извршеним лекарским прегледима чува се у досијеима ових лица. У плану је да се овом у Центру ангажује лекар са пола радног времена и да се једна од просторија адаптира у лекарску ординацију.

Одсуство из Центра за азил

У препоруци НПМ бр. 75-6/14 у погледу издавања потврда за привремено одсуство наведено је следеће: *„Овлашћена лица Центра прекинуће праксу одобравања одсуства ван Центра. Центри ће прекинути праксу „чувања“ соба, односно кревета, странцима који су по било ком основу напустили Центар. Смештајни капацитети који су ослобођени од стране њихових дотадашњих корисника ће се без одлагања уступити новопридошлим странцима који су упућени или спроведени у Центар.“*

Тим НПМ је током посете извршио увид у евиденцију издатих дозвола за одсуство из Центра и установио да се уочена пракса наставила. Увидом у евиденције, утврђено је да је од почетка рада Центра издато 674 потврде за привремено одсуство из Центра. Потврде су издаване за Београд, Боговађу, Суботицу, Шид и слично. У тренутку посете 28 лица је одсуствовало из Центра за дозволом. Према наводима управе Центра, лице коме се издаје потврда не испитује се о разлозима због којих му је потребно привремено одсуство, а запослени Центра су свесни да ова лица на тај начин покушавају да напусте триторију Републике Србије и наставе свој даљи пут према земљама Европске Уније. Запослени су навели да се већина ових лица и не врати у Центар са привременог одсуства.

За лица која су привремено напустила Центар кревети се чувају 6 дана. Уколико се у том року не врате они се бришу из евиденције и уколико би се после тога поново вратили у Центар не би били примљени. Центар је без потврде о привременом одсуству напустило укупно 310 људи.

Премештаји из других центара за азил

Од почетка рада Центра било је укупно седам премештаја, и то три из Центра за смештај тражиоца азила у Боговађи, два из Центра за смештај тражилаца азила у Обреновцу (премештено је око 200 људи) и један из Тутина у Сјеницу (премештено је око 40 људи). Премештаји се врше у договору са Комесеријатом за избеглице и миграције, уз асистенцију полиције. Према речима управнице, од скоро су сви центри умрежени преко Комесеријата за избеглице и миграције и у сваком тренутку се зна колико је људи смештено у сваком од центара, тако да по њеном мишљењу више неће бити потребе за премештајима, јер ће се лица директно упућивати у центре у којима има места.

ИНТЕРВЈУИ СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА КОЈА СУ ИЗРАЗИЛА НАМЕРУ ЗА ТРАЖЕЊЕ АЗИЛА

НПМ тим је током посете Привременом центру за смештај тражиоца азила имао прилику да разговара са великим бројем лица. Већина људи са којима је тим НПМ разговарао дошао је из правца Македоније или Црне Горе. Углавном нису имали замерке на поступање полицијских службеника у Републици Србији, међутим, неколико странаца је истакло да

⁴ „Сл. гласник РС“ бр. 93/2008.

су имали проблема са граничном полицијом према Македонији. Тачније, један од тражиоца азила тврди да је група ирегуларних миграната са којом је путовао, и коју је гранична полиција Србије пресрела, растављена, тако да је један део након саслушања у полицијској станици „одведен у затвор“ док је други део пуштен са издатим потврдама о израженој намери да се тражи азил да се јави Центру у Тутину.

Ниједном од странаца, са којима је НПМ тим обавио разговор, Србија није крајња дестинација. Истакли су да су Србију изабрали као земљу транзита, јер су добри услови смештаја, и јер немају проблема са полицијом као што је то случај у Македонији, Грчкој, или Турској. Такође, нису хтели да путују преко Бугарске, јер тврде да се тамо тражиоци азила смештају у затвор. Добра део њих планира да преко Мађарске оде у неку од земаља Европске Уније попут Немачке, Аустрије или Шведске.

Један од тражиоца азила тврдио је да га је српска полиција „ухапсила у шуми“ током покушаја преласка границе из Македоније и да га је заједно са групом људи (у којој се налазио и кријумчар) са којом је путовао натерао да се врате назад у Македонију. Није му била уручена никаква одлука о депортацији нити га је на македонској страни чекала полиција која би га преузела. Следећег дана, успео је неопажено да пређе границу и дође у Центар у Тутину.

У Центру су такође боравила и лица која тврде да су тражила азил у Црној Гори и да су то учинила како их црногорска полиција не би ухапсила.

Странци нису имали замерке на поступање управе Центра, нити на однос са локалним становништвом. Једино што их је интересовало јесу личне карте за тражиоца азила. Наима, неки од тражиоци азила који већ дуже време бораве у Центру били су изузетно незадовољни чињеницом да још увек нису добили личне карте за тражиоца азила. Сматрају да су на тај начин ограничени јер не могу да отворе рачун у банци како би им родбина или пријатељи послали новац.